

Gergely Péter alezredes:

AZ „ISZLÁM ÁLLAM” ÉS AMI UTÁNA KÖVETKEZIK – A KONFLIKTUS HATÁSA A BIZTONSÁGRA, A VÁLSÁG MEGOLDÁSÁNAK DILEMMÁI

„És imádnak a sárkányt, a ki a hatalmat adta a fenevadnak; és imádnak a fenevadat, ezt mondván: Kicsoda hasonló e fenevadhoz? kicsoda viaskodhatik ő vele?”¹

ÖSSZEFOGLALÓ: A globális terrorizmus elleni harc egyik legfőbb kihívását az Iszlám Állam jelenti. A helyi és a nemzetközi erők műveleteivel megkezdődött a terrorszervezet visszaso-
rítása, de az Iszlám Állam katonai veresége nem jelenti a közel-keleti konfliktus befejezését. A tanulmány bemutatja a szervezet létezéséből fakadó biztonsági kihívásokat, valamint válaszokat keres a válság megoldásának lehetőségeire.

KULCSSZAVAK: Iszlám Állam, terrorizmus, biztonság, radikális iszlamizmus

BEVEZETŐ

Az Iszlám Állam² (IÁ) felemelkedése, amely az arab tavasz nyomán a Közel-Keleten ki-
alakult zűrzavaros helyzetben ment végbe, megdöbbentette az egész világot. Nemcsak a szervezet hihetetlen brutalitása és műveleti hatékonysága volt sokkoló, hanem az is, ahogyan az általa elfoglalt területeken a hatalom megszilárdításával, önmagára államként tekintve a korábbiaknál egytel magasabb szintre helyezte a terrorizmust. Gyakran elhangzik, hogy a 2001. szeptember 11-én végrehajtott terrortámadások megváltoztatták a világot. Akkor az al-Káida³ olyan cselekedetet hajtott végre, amellyel a korábbi terrorszervezetekhez képest több lépcsőfokkal feljebb lépett. A merényletre adott válaszok – több más tényezővel együttesen – olyan helyzetet teremtettek a Közel-Keleten, amely a politikai és a társadalmi folyamatokat egyre meredekebb pályán terelte az instabilitás és a káosz irányába, melynek csúcán az IÁ vezetője, Abu Bakr al-Bagdádi kikiáltotta a kalifátust.

Ha el akarjuk kerülni, hogy az IÁ katonai vereségét követően a stabilitás és a békeállapot irányába történő elmozdulás helyett újabb szintet feljebb lépve létrejöjjön a Terrorizmus

¹ Jelenések könyve 13. rész, Károli Gáspár fordítása. <http://biblia.biblia.hu/read.php?t=1&b=66&c=13&v=1> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 03.)

² A szervezet megnevezése a fennállása során több alkalommal megváltozott. A tanulmányban minden esetben az adott korszakához tartozó magyar elnevezés szerepel. Az Iszlám Állam kifejezés használata nem jelenti annak elismerését, kizárólag az egyszerűség és a közérthetőség céljából történik.

³ Az arab és a perzsa nevek, elnevezések átírásához a szerző az alábbi könyvben alkalmazott szabályokat vette alapul: Arany Anett – N. Rózsa Erzsébet – Szalai Máté: Az Iszlám Állam kalifátusa. Osiris Kiadó – Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest, 2016, 11.

3.0,⁴ akkor a rendezés során valamennyi érintett szereplőnek körültekintően, önmérsékletet tanúsítva kell eljárnia. Ez a folyamat nem lesz egyszerű és fájdalommentes, mert ha azt mondjuk, hogy a 2001. szeptember 11-i események után a világ megváltozott, akkor ez a 21. század második évtizedére még inkább igaz.

A hidegháború befejezését követően, a Szovjetunió széthullásával az Amerikai Egyesült Államok maradt az egyedüli globális nagyhatalom. Ez a kizárólagosság – az euroatlanti és az európai integrációs folyamatokkal kiegészülve – a tartós biztonság érzetét keltette a nyugati társadalmakon belül. Ezzel párhuzamosan azonban tovább mélyült a szakadék a fejlett Nyugat és a népességrobbanás, a környezeti tényezők által is sújtott, egyre nagyobb szegénységbe süllyedő államok között. A létbizonytalanság és a sok esetben diktatórikus elnyomó rendszerek termékeny talajt teremtettek az egyre erősödő iszlám radikalizmus számára.

Ahol szegénység és elnyomás van, ott előbb-utóbb megjelenik az a demagóg ideológia, amely egy közös ellenség képének a megjelenítésével és elpusztításának ígéretével fanatizálja a tömegeket és fedi el a problémák valós forrását. Sajnos a helyzetet súlyosbítja, hogy jelen esetben a radikális iszlám által démonizált Nyugat ténylegesen követett el hibákat az elmúlt időszakban, ami elősegítette az ellenségkép kialakulását.

A 2001. szeptember 11-i merényletekre adott válaszként az Amerikai Egyesült Államok támadást intézett előbb Afganisztán, majd Irak ellen. Az „eredmény” több ezer elesett katona, több százezer civil áldozat, fejlesztésre és újjáépítésre – különösebben érzékelhető eredmény nélkül – elköltött dollár- és eurómilliárdok, az iszlám radikalizmus és terrorizmus egyre szélesebb körű elterjedése, Afganisztánban a tálib mozgalom folyamatos térnyerése, Irakban és Szíriában pedig az IÁ megalakulása.

Az IÁ elleni harc elsődleges célja a terrorszervezet felszámolása. A végleges cél pedig nem lehet más, mint stabil és működőképes állam(ok) létrehozása Irak és Szíria területén. A jelenlegi állapotban éppen ez utóbbi megteremtésének a módjában hiányzik a konszenzus az érintett szereplők között valamennyi fent felsorolt szinten.

A tanulmány célja egyrészt a lehetséges megoldások vizsgálata, másrészt pedig azon veszélyek és kihívások azonosítása, amelyek a végcél eléréséig közvetlenül vagy közvetve fenyegetik Európa és Magyarország biztonságát.

A KONFLIKTUS HATÁSA EURÓPA ÉS MAGYARORSZÁG BIZTONSÁGÁRA

Radikális iszlám

Napjainkban az iszlám radikalizmus a világ minden részén jelen van. Számos követőjével találkozhatunk Európában még olyanok körében is, akik hosszabb ideje, akár második vagy harmadik generációs bevándorlóként élnek itt. Ez a radikalizmus a Korán és a Szunna tanításainak szigorú követésére épülő szalafizmusból ered. A tanok széles körű terjedése jelentős részben a Szaúd-Arábia által finanszírozott vallási iskolák (medreszék) működésére vezethető vissza.⁵ Szaúd-Arábia ezeknek az iskoláknak az elterjesztésével arra törekszik, hogy a szunnita iszlám vezető hatalmává váljon.⁶ A hetvenes évek olajárrobbanását köve-

⁴ Utalás az alábbi kötet címére: Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Kossuth Kiadó, 2016.

⁵ Gilles Kepel: Dzsihad. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007, 96. és 120.

⁶ Uo. 125.

tően rendkívüli bevételekhez jutó ország jelentős összegeket áldozott és áldoz mecsetek és medreszék építésére és fenntartására. Az iskolák eredeti célja a szunnita iszlám vahhábita tanainak terjesztésén keresztül a hívők közössége feletti szaúdi hegemonia megszerzése volt. Később ezek az iskolák a vahhábita tanokhoz nagyon közel álló neosalafita ideológia terjesztőivé is váltak, s ennek az ideológiának a befogadása vezetett el az európai születésű második-harmadik generációs muszlimok radikalizálódásához.

A fentiekből adódik, hogy nem elégséges akár az IÁ, akár más terrorszervezet katonai erővel történő legyőzése, mert az eszme a követők és a szimpatizánsok széles körében fennmarad. Ennek az ideológiának a legyőzésében a problémát az jelenti számunkra, hogy a nyugati keresztény kultúrkörből származó bármilyen állítás a radikális iszlamisták szemében teljességgel hiteltelen, így fellépni ellene csak az iszlám oldaláról történő összefogással lenne lehetséges. A világ muszlim közössége több mint egymilliárd főből áll, de nem tudhatjuk, hogy hány százalékuk ért egyet a különböző radikális iszlám szervezetek ideológiájával. Nem elég tehát a biztonság és a jólét megteremtése – hiszen mint látjuk, az Európában élő muszlimok a biztonságos környezetben az európai szociális háló ernyője alatt is képesek a radikális eszmék befogadására –, hanem az iszlám világon belül kell hiteles, általuk is követhető alternatívát felmutatni a mérsékelt irányzatot képviselő iszlám hittudósok által.

Az arab világban a média számos esetben elítéli és helyteleníti a nyugati kultúrát és értékrendet. Emellett az arab vezetők gyakran használják a Nyugat elleni uszítást a saját belső problémáik valós okainak elfedésére, a hazai közvélemény figyelmét egy a minden baj forrását jelentő külső ellenségre irányítva.⁷ E narratíva szerint – melyet egyaránt hirdetnek síita ajatollahok, szunnita fundamentalisták vagy pánarab nacionalisták – minden az arab/muszlim világot sújtó probléma okozója a Nyugat, s ezen belül elsősorban az Amerikai Egyesült Államok és Izrael. Az ellenségkép sulykolása kedvező helyzetet teremt az emberek, elsősorban a fiatalok további radikalizálódásához.

Samuel P. Huntington *A civilizációk összezapása és a világrend átalakulása* című művében írja:⁸ „...tudvalevő, hogy a fiatalok mindig központi szerepet játszanak a tiltakozásban, az instabilitás előidőzésében, a reformok és a forradalmi mozgalmak támogatásában.” A szerző kifejti, hogy a muszlim országok demográfiai mutatói alapján a közel-keleti térség államaiban – köztük Szíriában és Irakban is – a 21. század első évtizedében a 15–24 év közötti népesség aránya a teljes lakossághoz viszonyítva eléri vagy meghaladja a 20%-ot. Ez a CIA World Factbook 2016-os adatai szerint Irak esetében 19,07%, Szíria esetében pedig 19,65%.⁹ Huntington szerint ennek kettős hatása van. Egyrészt az adott térségben jelentős arányt képviselnek a munkaerőpiacra bejutni kívánó, a radikalizálódásra a korosztály jellegéből adódóan fogékony fiatalok, másrészt a népességrobbanás következményeként a nagyobb népességnek több erőforrásra van szüksége, így azok a demográfiaileg kevésbé dinamikus népcsoportok irányába terjeszkednek, ami önmagában is migrációt előidéző tényező lehet. A migrációs kényszer erősíti a térségben kialakult válság és polgárháború.

A fentiekből eredő terjeszkedés iránya esetünkben a muszlim világgal határos Európa, mely fejlett gazdasággal és magas életszínvonallal, ugyanakkor a demográfiai mutatókat

⁷ Megjegyzendő, hogy a nyugati politikusok közül sokan hasonlóan vélekednek az iszlámról és annak kultúrájáról.

⁸ Samuel P. Huntington: *A civilizációk összezapása és a világrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó, 2002, 185–189.

⁹ CIA The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html> és <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> (Letöltések időpontja: 2016. 11. 30.)

tekintve pedig folyamatosan csökkenő létszámú és elöregedő lakossággal rendelkezik. A demográfiai előrejelzések hosszú távon is a közel-keleti és az afrikai térség népességének jelentős emelkedését, míg az európai nemzetek lélekszámának csökkenését prognosztizálják.¹⁰ Ha tehát a migrációs trendek nem változnak, akkor Európában a muszlim bevándorlók aránya az európai lakossághoz viszonyítottan egyre gyorsuló ütemben fog növekedni, melynek hosszú távú következményei a keresztény kultúrkörbe tartozó európai nemzetek számára beláthatatlanok.¹¹

Az Iszlám Állam kalifátusa

Az állam jelző önkényes használatával, illetve ezt meghaladóan a kalifátus kikiáltásával a terrorszervezet egyfajta kényszerhelyzetet is teremtett a maga számára. Az IÁ az identitását eddig egyedülálló módon az államépítő szervezet köré építette, és mint ilyen, különösen érzékeny a területi veszteségekre, az a kalifátus alapjait áthatja alá. Államként tekintve önmagára a muszlim közösség irányában a hitelesség bizonyítása és fenntartása érdekében minden erejét fel kell használnia az általa birtokba vett területek megtartására. Ezzel együtt részben fel kellett adnia a más terrorista csoportok, például a saját elődszervezete, az Iraki al-Káida által alkalmazott gerilla-hadviselést, és erőinek jelentős részét a konvencionális hadviseléshez közelítő módon kell alkalmaznia. A gyakorlatban az IÁ erői ezeket a harc-eljárásokat természetesen kombináltak alkalmazták, de a területvédelem szükségessége előnytelen harcászati helyzetet teremt számára, különösen a lakott településeken kívüli térségek esetében.

Az IÁ által elszenvedett területveszteségeknek a harc eljárások tekintetében kettős következménye lehet. Az egyik, hogy az elveszített területeken a szervezet csoportjai visszatérnek gyökereikhez, és rejtetten tevékenykedve rajtaütésekkel, robbantásokkal, öngyilkos merényletek végrehajtásával próbálják megakadályozni a konfliktus lezárását. A másik, az előzővel párhuzamos lehetőség a terrorcselekmények ismételt kiterjesztése Európa területére. A világon mindenütt szalagcímen megjelenő terrortámadások – különösen akkor, ha azok az Amerikai Egyesült Államok vagy európai szövetségesei ellen irányulnak – elvonhatják a figyelmet a saját területeken elszenvedett vereségektől, valamint elősegíthetik újabb radikális iszlamisták csatlakozását a terrorszervezet harcéhez. Az ilyen terrortámadások további célja lehet az IÁ ellenfeleinek a rákényszerítése arra, hogy erőforrásaikat inkább a honi biztonság fenntartására koncentrálják. Ezt a lehetőséget erősíti az a tény, hogy az IÁ minden korábbi terrorszervezetnél előnyösebb helyzetben van ezen a téren, „köszönhetően” a világszerte meglevő széles körű támogatottságának, külföldi harcosai magas számának, valamint a még mindig jelentős anyagi forrásainak.¹²

Evolúciós szempontból vizsgálva: az IÁ terrorista szervezetként kezdte, majd gerilla-haderővé fejlődve felkelő műveleteket hajtott végre, és kiteljesedésének csúcán képessé

¹⁰ Data Query Average annual rate of population change (percentage) Europe. United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2016. <https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/> (Letöltés időpontja: 2016. 12. 01.)

¹¹ Az amerikai Pew Research Center 2015-ös publikációja szerint Európában 2050-re a lakosság több mint 10%-a muszlim lesz – a 2010-es 43 millióról 70 millióra növekszik –, miközben 100 millióval csökken az európai keresztények száma.

¹² Arie Perliger – Daniel Milton: From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria. Combating Terrorism Center, 2016. november. <https://www.ctc.usma.edu/posts/from-cradle-to-grave-the-lifecycle-of-foreign-fighters-in-iraq-and-syria> (Letöltés időpontja: 2016. 11. 30.)

vált hagyományos erő alkalmazásával hagyományos műveletek végrehajtására. Önmagára államként tekintve és területének védelme érdekében államként harcolva a külső nyomás hatására – ahogy fokozatosan zsugorodik – nagy valószínűség szerint visszatér a kevésbé nyílt gerilla-hadviseléshez és a terrorista eszközök alkalmazásához. Sean MacFarland altábornagy, az IÁ elleni koalíciós összhaderőnemi kötelék parancsnoka ezzel kapcsolatosan az alábbiakat nyilatkozta: „*A katonai siker Irakban és Szíriában nem jelenti szükségszerűen a Daesh¹³ végét. Számíthatunk rá, hogy az ellenség alkalmazkodik, és szörnyű támadások végrehajtására képes valódi ellenálló és terrorista szervezetté alakul át.*”¹⁴

Az Iszlám Állam és a hibrid hadviselés

Az Iszlám Állam az ambícióit és az alkalmazott eszközök és módszerek széles tárházát tekintve a kezdetektől fogva jelentős mértékben különbözik más terrorszervezettől. A hagyományos és a nem hagyományos hadviselési módszerek egyidejű és kombinált alkalmazása a hibrid hadviselés jeleit viseli magán, melyet így definiálhatunk: „Pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó, közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együttes hatásával kényszeríthetjük akaratomat az ellenségre.”¹⁵

A hibrid hadviseléssel foglalkozó tanulmányok egy része egy adott államhatalom és a vele közvetlenül szembehelyezkedő hibrid hadviselést folytató fél közötti viszonyt vizsgálja. Napjainkban a leggyakrabban emlegetett példa az ukrainai konfliktus, ezen belül a Krím félsziget megszállása és elcsatolása, valamint a kelet-ukrainai orosz szakadár szervezetek támogatása Oroszország által. Ebben a példában állami szintű szereplő folytat háborús küszöb alatti hibrid hadviselést egy másik állam ellen.

Az IÁ által alkalmazott módszerekből kiindulva láthatjuk, hogy nem állami szereplő is képes a hibrid hadviselés eszközei szinte teljes spektrumának a műveleti helyzethez rugalmasan igazodó egyidejű alkalmazására. A másik fontos tényező ebben az esetben az, hogy a hibrid hadviselés eszközeit felsorakoztató terrorszervezet – bár fő erő kifejtését egy jól behatárolható földrajzi környezetben belül koncentrálna – képes az egyes elemek (mint például a terrorizmus vagy információk hadviselés) távolabbi térségekre történő kiterjesztésére.

Az IÁ a megjelenésétől kezdve kombináltan, egymással párhuzamosan alkalmazta a rendelkezésére álló hagyományos és nem hagyományos hadviselési eszközöket. A kettő közötti arányt mindig az aktuális célok és lehetőségek határozták meg. Az IÁ a tevékenységének első időszakában Szíriában és Irakban az általa ellenőrzött területek kiterjesztésére és a birtokba vett területeken a hatalom megszilárdítására koncentrált. Műveleti szempontból

¹³ A közel-keleti térségben a szervezet arab nyelvű elnevezésének rövidítéséből származó Daesh kifejezést használják.

¹⁴ DoD Press Briefing: Army Lt. Gen. Sean MacFarland COM CJTF OIR. News Transcript 2016. december 11. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript-View/Article/911009/departement-of-defense-press-briefing-by-lieutenant-general-sean-macfarland-comm> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 22.)

¹⁵ Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013, 25.

ezt az időszakot a hagyományos hadviselés eszközeinek és módszereinek az alkalmazása jellemezte.¹⁶

A hatalom megszilárdítása érdekében – állami szereplőként definiálva önmagát – alakította ki saját közigazgatási, igazságügyi és rendfenntartó rendszerét, valamint megkezdte a napi élethez szükséges közszolgáltatások – oktatás, egészségügy, közművek – biztosítását. A fentiekkel párhuzamosan végrehajtott terrorcselekmények – elfogott katonák, nyugati túsók, általuk hitetlennek vagy hitehagyottnak minősített lakosok brutális módszerekkel nyilvánosan végrehajtott kivégzései – szintén a hatalom megszilárdítása és az elrettentés érdekében, többnyire az általuk birtokba vett területekre koncentráldták.¹⁷

Az információs hadviselés területén professzionálisan szerkesztett videofelvételekkel, több nyelvre lefordított színes magazinnal propagálták erejüket és katonai képességeiket. A tevékenységük finanszírozását az elfoglalt területeken levő nyersolajkészletek fekete-piaci értékesítése, a bankok kifosztása, váltságdíjak és a lakosságra kivetett adókból befolyt jövedelem biztosította.¹⁸

A második időszakot a külső – koalíciós – erők beavatkozásától számíthatjuk, amely során első lépésként sikerült megakadályozni a szervezet további térnyerését, majd megkezdődött az IÁ fokozatos visszaszorítása. Erre az időszakra tehető további szereplők, mint például Oroszország és Törökország aktív katonai fellépése, amely az eddigiek alapján felemásra értékelhető, mivel az általuk végrehajtott légitámadások egy része nem az IÁ, hanem a szíriai ellenzéki és kurd erők meggyengítését célozta.

A terrorszervezet ebben az időszakban a fő erőfeszítést a megszerzett területek megtartására és katonai erejének megőrzésére koncentráta. Ennek megfelelően műveleti szempontból a hagyományos hadviselés eszközei – műszaki zárral, közvetett és közvetlen irányítású fegyverek tűzrendszerével megerősített védelmi harctevékenység, kiegészülve egy-egy helyi célpont elleni támadással – mellett egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a nem hagyományos eszközök és módszerek alkalmazására. Harcászati szempontból kiemelkedik a házi készítésű robbanóeszközökkel felszerelt és kiegészítő páncélzattal megerősített gépjárművek alkalmazása az iraki és a kurd védelmi vonalak áttörésére.

Az általuk birtokolt területeken igyekezett fenntartani a közműszolgáltatásokat, de ott, ahol visszavonulásra kényszerültek, ezek fizikai megsemmisítésével próbálták meg ellehetetleníteni a normál életfeltételek visszaállítását.¹⁹ A terrorizmust tekintve az elkövetett gyilkosságok mellett folytatták a síita és a keresztény vallási helyek, síremlékek és az általuk eretnekké nyilvánított pótolhatatlan kulturális értéket képviselő ókori műemlékek elpusztítását.

A nem konvencionális, aszimmetrikus hadviselés irányába történő hangsúlyeltolódást jelzi ebben az időszakban az öngyilkos merénylek egyre gyakoribb alkalmazása, legfőbb momentumként pedig a terrorcselekmények kiterjesztése Európára a párizsi és a brüsszeli merényletek végrehajtásával.

¹⁶ Scott Jasper – Scott Moreland: ISIS: An Adaptive Hybrid Threat in Transition. 5. Small Wars Journal 2016. október 29. <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/isis-an-adaptive-hybrid-threat-in-transition> (Letöltés időpontja: 2016. 11. 15.)

¹⁷ Dr. Resperger István: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. Seregszemle, 2016/1. szám, 12. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/57646/2016_1_seregszemle_internet.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 06. 04.)

¹⁸ Uo.

¹⁹ Jasper–Moreland: i. m. 5.

Az információs hadviselés területén nagyobb hangsúlyt kapott a toborzás, az aktív és a passzív támogató bázis kiszélesítése a közösségi média felhasználásával,²⁰ ugyanakkor aktív kibertámadásokkal sikerült feltörniük több weblapot, valamint 2015 januárjában a CENTCOM²¹ Twitter-fiókját.²²

Az olaj-infrastruktúra és a szállítókapacitás ellen végrehajtott koalíciós légersapások hatására jelentősen csökkent az IÁ innét származó jövedelme, de az illegális mükincs-kereskedelem és az Öböl menti országokban élő szimpatizánsok által biztosított anyagi támogatás kellő fedezetet biztosított kiadásaira.²³

A harmadik időszak az IÁ visszaszorítása az általa birtokba vett területekről, ami – ahogyan a fejezet elején elhangzott – sajnos nem feltétlenül, sőt valószínűleg nem jelenti a szervezet teljes körű és végleges felszámolását. A különböző terrorista-szervezetek esetében, többek között az IÁ elődszervezeteinél is megfigyelhető volt, hogy nagyobb nyomás hatására visszavonulnak, láthatatlanná válnak és egy másik, számukra kedvezőbb feltételeket biztosító helyen bukkannak fel.

A fokozatos visszaszorulással folyamatosan csökken, majd eltűnik eszköztárából a hagyományos hadviselés, és az aszimmetrikus hadviselés, a nem hagyományos eszközök és módszerek alkalmazása válik mindennaposá. A szervezet várhatóan megpróbálja továbbterjeszteni jelenlétét a világ különböző térségeire önálló terrorista sejtek működtetésével, melyeknek elsődleges célja Irakban és Szíriában a rend és a biztonság helyreállításának megakadályozása, Európában és az Amerikai Egyesült Államokban pedig a rend és a közbiztonság bomlasztása terrorista akciók és az információs hadviselés eszközeinek felhasználásával.

Az IÁ széles körben és professzionálisan végzett toborzásainak következtében az Európai Unió területéről is nagy számban érkeztek külföldi dzsihádisták, hogy az IÁ oldalán harcolva vegyenek részt a konfliktusban. Pontos számadatok nem állnak rendelkezésre, de a nyílt forrásokon alapuló becslések szerint 2015-ben és 2016-ban 4500–5000 főt tett ki a Nyugat-Európából érkezett harcosok száma.²⁴ A kibocsátott propagandaanyagokból kiderül, hogy az IÁ több olyan kiképzőtábort is üzemeltetett az általa ellenőrzött területen, ahol a beérkező önkéntesek megfelelő jártasságra tehetek szert a fegyverkezeléstől a házi készítésű robbanóeszközökön keresztül a harcászati ismeretekig.²⁵

A kiképzést követően számos lehetőség nyílt számukra az elsajátított ismeretek éles harchelyzetben történő elmélyítésére és további tapasztalatok megszerzésére. Ennek következménye pedig olyan fanatikus harcosok „előállításá”, akik egyidejűleg rendelkeznek a terrorakciók végrehajtásához szükséges ismeretekkel és tapasztalattal, valamint az ezek végrehajtását számukra elősegítő európai helyismerettel. Az IÁ felszámolását célzó műveletek

²⁰ Besenyő–Prantner–Speidl–Vogel: i. m. 168.

²¹ Central Command – Központi Parancsnokság.

²² Dan Lamothe: U.S. military social media accounts apparently hacked by Islamic State sympathizers. Washingtonpost, 2015. január 12. https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/01/12/centcom-twitter-account-apparently-hacked-by-islamic-state-sympathizers/?utm_term=.bde50a20d6bc (Letöltés időpontja: 2016. 12. 01.)

²³ Jasper–Moreland: i. m. 8.

²⁴ Foreign Fighters An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq. The Soufan Group, 2015. december. 12. http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2015/12/TSG_ForeignFightersUpdate_FINAL3.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 12. 01.) és Perlinger–Milton: i. m. 12.

²⁵ Caleb Weiss: Islamic State promotes training camps in 'Khorasan'. Long War Journal, 2015. október 21. <http://www.longwarjournal.org/archives/2015/10/islamic-state-promotes-training-camps-in-khorasan.php> (Letöltés időpontja: 2016. 06. 22.)

előrehaladásával várható, hogy ezen harcosok egyre nagyobb része próbál meg visszajutni Európába, ahol később potenciális elkövetőként számíthat rá akár az IÁ, akár az esetleg nyomdokaiba lépő más terrorszervezet.

A 2015-ös párizsi terrortámadás egyik lebonyolítója, Szalah Abdeszlam többször is járt Magyarországon, és innét szállította el a merényleteket végrehajtó terroristákat, akik a migránsok tömegében elvegyülve jutottak be az Európai Unióba. A magyar rendvédelmi szervek utólag felderítették, hogy a merényletben részt vevő személyek közül több mint 14 fő tartózkodott, illetve utazott át Magyarország területén.²⁶

Az előzőekhez két szállal is kötődik a szervezett bűnözés és a terrorizmus összefonódása. Az egyik a szervezett embercsempész-hálózatok működése, melyek segítségével nemcsak az illegális bevándorlók, hanem az IÁ tagjai is eljuthatnak Európába. A másik kapocs az illegális fegyverkereskedelem, aminek egy jelentős forrása az egykori Jugoszlávia területéről származó kézi fegyverek, melyek a közel-keleti térségből ide- vagy visszaérkező terroristák kezébe jutva a párizsihoz hasonló merényletek elkövetését teszi lehetővé számukra.

A német Szövetségi Hírszerző Szolgálat (BND²⁷) becslése alapján már most is több száz, az iraki és a szíriai területeken kiképzett és sok esetben harci tapasztalatokat szerzett terrorista tartózkodik Európában, ahova a közel-keleti térségből kiinduló migránsok tömegei között elvegyülve jutottak be.²⁸ Európában alapvetően a merényletek három típusával kell számolni. Az első a közel-keleti térségből visszaérkezett vagy Európában élő, de a terrorszervezet propagandájának hatására radikalizálódott muszlimok csoportjai által önállóan megtervezett és végrehajtott cselekmények. A második az előzőhöz hasonló csoportok által, de az IÁ irányításával, esetleg kívülről bejuttatott további segítők bevonásával végrehajtott merényletek. A harmadik pedig radikális iszlamisták által magányosan, akár előzetes tervezés nélkül, az éppen adódó lehetőséget kihasználva végrehajtott támadások.

Ez utóbbiak elkövetését az IÁ az általa szerkesztett kiadványokban szorgalmazza. Ilyen például a havonta megjelenő Rumiyah magazin – korábbi nevén DABIQ –, ahol egy-egy cikk szólítja fel a híveket a magányos terrortámadások elkövetésére.²⁹ Az erre vállalkozókat részletes útmutató segíti az előkészítéstől egészen a végrehajtásig. Sajnálatos módon a szervezet propagandája eredményesnek bizonyult, mert a magányos merénylők az elmúlt időszakban az újságokban leírt elkövetési módok – késes támadás, lopott gépjárművel emberek közé hajtás – mindegyikét alkalmazták.

Valószínűsíthető, hogy az IÁ mint territoriális egység hanyatlása és az állandó szilárd bázis elvesztése azt eredményezi, hogy a hangsúly a kisebb és kevésbé megtervezett merényletek végrehajtásának irányába tolódik el, amelyek kevesebb központi irányítást és háttértámogatást igényelnek. Emellett – egymás hatásait kiegészítve – a terrorszervezet továbbra is alkalmazhat központilag megtervezett és irányított nagyobb szabású merényleteket.

²⁶ <http://tek.gov.hu/pdf/ppt.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 12. 01.)

²⁷ Bundesnachrichtendienst.

²⁸ Allan Hall: Hundreds of ISIS fighters have made it into Europe disguised as refugees, say officials. Express, 2016. november 14. <http://www.express.co.uk/news/world/731898/ISIS-refugees-Islamic-State-Germany-Europe-terror-alert> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 13.)

²⁹ Just Terror Tactics. Rumiyah, 2016. Issue 2. 12. <https://www.clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-2nd-issue.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 10. 12.) és Just Terror Tactics. Rumiyah, 2016. Issue 3. 10. <https://pietervanostaeyen.files.wordpress.com/2016/11/rumiyah3en.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 12. 01.)

A VÁLSÁG MEGOLDÁSÁNAK DILEMMÁI

Az emberek ősidők óta közösségekben élnek, és ezekkel a közösségekkel (család, törzs, nemzet vagy vallási csoport) különböző szinten azonosulnak. A probléma egy fontos eleme jelen esetben az, hogy a határvonalak megrajzolásakor nem vették figyelembe a lakosság vallási/etnikai hovatartozását, így azok szétválasztják a közel-keleti szunnita arab tömböt, mesterségesen létrehozott és jelentős síita közösséggel rendelkező államokba kényszerítve a szunnita arabokat.

Mindkét állam – Irak és Szíria – esetében létezik több olyan elvi forgatókönyv, amely a gyakorlatban is működhet, a végeredmény azonban erősen függ elsősorban a helyi szereplők, a törzsek, a nemzetiségek, a vallási felekezetek és a kormányzat hozzáállásától, valamint a konfliktus során regionális vagy globális érdekeket érvényesíteni akaró külső államok politikájától. A kérdés még egyszerűbben tehát az, hogy a szereplők képesek-e és hajlandók-e kölcsönösen egymás érdekeit megérteni, figyelembe venni és szükség szerint kompromisszumokat kötni. Ha ez nem így lesz, és csak a külső hatalmak által kikényszerített valamilyen nyugalmi állapotot sikerül elérni, akkor bármilyen rendezés eleve bukásra van ítélve, illetve abban kódolva van újabb radikális csoportok felemelkedése.

Az iraki rendezés lehetőségei

A tartós rendezés érdekében Irakban fontos tanulsággal szolgálhat az IÁ elődjének, az Iraki Iszlám Államnak a meggyengítése a 2008–2011 közötti időszakban. Az akkori sikereket többen győzelemként értékelték, amire később rácsáfolt a terrorszervezet újbóli felemelkedése. Ebből a megközelítésből a tanulság egyik olvasata az lehet, hogy az IÁ vereségét követően a szervezet egy idő után újjáéledhet más formában, és akkor minden kezdődik előlről. Az egyébként sajnos potenciális lehetőségként felmerülő forgatókönyvet megelőzendő, itt érdemes megállni és visszatekintve felmérni, hogy melyek voltak a 2008–2011 közötti sikerekhez vezető tényezők, ugyanis mint látni fogjuk, ezek kulcsfontosságúak a jövőbeli tartós stabil helyzet megteremtésében.

Az Abu Muszab az-Zarkávi nevével fémjelzett Iraki al-Káida³⁰ a 2004-es színrelépését követően gyorsan növelte erejét és befolyását. A csoport az iraki biztonsági erők, az amerikai csapatok, a velük együttműködő bármilyen felekezetű lakosság és az ország többségét kitevő síita vallásúak elleni sorozatos támadásokkal és merényletekkel érte el az iraki biztonsági helyzet egyre növekvő mértékű romlását.³¹ Erre adandó válaszként az Amerikai Egyesült Államok 2007-ben mintegy 30 ezer fővel³² növelte csapatainak létszámát, de a sikerhez a létszámnövelésen túl elsősorban a megfelelő stratégiát kellett kialakítania. Az ellenállók felderítéséhez és felkutatásához elengedhetetlen a helyi lakosság – jelen esetben a szunnita törzsek – együttműködése és támogatása, a 2003-as beavatkozást követően azonban a szun-

³⁰ Charles Lister: Profiling the Islamic State. 8. Brookings Doha Center Analysis Paper, 2014. november. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en_web_listter.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 06. 22.)

³¹ David Petraeus: How We Won in Iraq. Foreign Policy, 2013. október 29., 2. <http://foreignpolicy.com/2013/10/29/how-we-won-in-iraq/> (Letöltés időpontja: 2016. 11. 21.)

³² Uo. 3.

niták irányában általánosságban alkalmazott negatív megközelítés („Baász-talanítás”),³³ tömeges elbocsátás az állami és különösen a biztonsági szektorból egyenesen az al-Káida karjaiba terelték a lakosság eme csoportjának jelentős részét, elősegítve ezzel a terrorszervezet megerősödését.³⁴ A 2008 utáni sikereket és az amerikai csapatok 2011-es kivonását követően ugyanez a diszkriminatív hozzáállás – immáron a síita Máliki-kormányzat részéről – segítette elő a terrorszervezet újjáéledését és hirtelen felemelkedését.

A 2008–2011 között elért eredményekben két ellentétes hatású tényező játszott döntő szerepet. Egy stratégiai hiba a terrorszervezet részéről, mely a korábban őket támogató szunnita lakosságot elidegenítette és ellenük fordította, valamint egy sikeres stratégiaváltás az Amerikai Egyesült Államok részéről, mely a korábban az amerikaiakkal szemben ellenséges szunnita lakosságot együttműködésre készítette. Az Irakban állomásozó amerikai csapatok vezetése felismerte azt az első ránézésre ellentmondásosnak tűnő tényt, hogy a helyi lakosság támogatásának megnyeréséhez elengedhetetlen a biztonsági helyzet javítása, ugyanakkor a biztonsági helyzet javításához elengedhetetlen a helyi lakosság támogató együttműködése. A célok eléréséhez első lépésként előretolt bázisokat létesítettek falvakban és városokban a legproblémásabb területeken annak érdekében, hogy gyakorlatilag a helyi lakossággal együtt élve közvetlenül legyenek képesek részükre megteremteni a biztonságot. Míg korábban egy-egy terület megtisztítását követően a felelősséget átadták az iraki erőknek, melyek a legtöbb esetben nem tudtak élni a lehetőséggel, az új „megtisztítani, megtartani és építeni” (Clear, Hold and Build) koncepciót a hadműveleti vezetés szintjétől a harcászati végrehajtó szintig sikerült hatékonyan alkalmazni.³⁵

Az új átfogó megközelítés elve szerint a stratégia egyes elemei egymásra épülve és egymás hatását kölcsönösen erősítve működtek a továbbiakban. A lakosságnak nyújtott biztonságon túl szükséges volt azonosítani azokat az ellenálló csoportokat, amelyeknél lehetőséget láttak a kiegyezésre és az együttműködésre. Ez volt az a pont, ahol a pozitív szemléletű és lakosságközpontú stratégiát segítette az Iraki al-Káida által elkövetett hiba. Az erőszak válogatás nélküli alkalmazása és az iszlám jogrend extrém értelmezésén alapuló törvénykezés bevezetése kiváltotta egyes szunnita törzsek aktív ellenállását.³⁶ Az új stratégiának megfelelően az amerikai erők ezeket a törzseket támogatták, majd újabb és újabb törzseket, csoportokat vontak be a „Szunnita Ébredés” elnevezésű mozgalomba. A kölcsönös együttműködés eredményeként az Iraki al-Káida, illetve ahogy közben magát átnevezte, az Iraki Iszlám Állam mozgástere jelentős mértékben beszűkült, az általa elkövetett merényletek száma a töredékére csökkent.

Az elért sikerek megtartásához szükség lett volna a bagdadi síita vezetésű kormányzat hasonló szintű együttműködési készségére, de Núri al-Máliki miniszterelnök drasztikus szunnitaellenes belpolitikája eredményeként az amerikai csapatok 2011-es kivonását követően a helyzet a visszájára fordult. A szunnita törzseket fokozatosan kizárták az együttműködés-

³³ A „Baász-talanítás” politikáját a Koalíciós Átmeneti Hatóság vezette be 2003-ban Irakban abból a célból, hogy az új iraki politikai rendszert és a teljes közeletet megtisztítsák a Baász Párt befolyásától. Paul Bremer: Iraq Coalition Provisional Authority Order Number One, De-Ba'athification of Iraqi Society. Council on Foreign Relations, 2003. május 16. <http://www.cfr.org/iraq/iraq-coalition-provisional-authority-order-number-one-de-baathification-iraqi-society/p30235> (Letöltés időpontja: 2016. 11. 02.)

³⁴ Truls Hallberg Tønnessen: Destroying the Islamic State Hydra: lessons learned from the fall of its predecessor. Combating Terrorism Center, 2016. augusztus 22. <https://www.ctc.usma.edu/posts/destroying-the-islamic-state-hydra-lessons-learned-from-the-fall-of-its-predecessor> (Letöltés időpontja: 2016. 11. 02.)

³⁵ Petraeus: i. m. 4.

³⁶ Tønnessen: i. m.

ből, vezetőiket üldözni kezdték, a felállított harcoló alakulatok járandóságainak kifizetését felfüggesztették,³⁷ ami kellő alapot teremtett a terrorszervezet maradványainak újbóli fokozatos megerősödéséhez. Felmerül a kérdés, hogy az egyszer már működőképes stratégiát miként lehetne újra alkalmazni az IÁ ellenében. Félő azonban, hogy a kormányzat és a síita milíciák által elkövetett túlkapások olyan mértékben idegenítették el a szunnita lakosságot, hogy azok az Iszlám Államra – annak minden erőszakossága és szigorú törvénykezése ellenére – mint kisebbik rossz alternatívára tekintenek. A terrorszervezet visszaszorításának időszakában az Irán által támogatott iraki síita milíciák bevetése az IÁ ellen Irak szunnita lakosságú területein több alkalommal a lakosság ellen elkövetett atrocitásokba torkolt.³⁸ Ezek a cselekedetek negatív irányban befolyásolják a tartós rendezés érdekében tett erőfeszítéseket, és megerősítik a szunnita arab lakosságban a síitákkal szemben korábban kialakult képet, ami elősegíti az IÁ eszméinek fennmaradását.

Ha az iraki szunnita lakosság korábbi sérelmeit nem sikerül orvosolni és nem áll helyre egy legitim és hatékony államigazgatási rend a felszabadított területeken, akkor az IÁ továbbra is képes lesz fenntartani a szunnita lakosság bázisára épülő ellenállói tevékenységét.

A konfliktusban közvetlenül érintett két ország közül első olvasatban az iraki megoldás tűnik egyszerűbbnek, mivel itt alapvetően csak három, egymástól földrajzilag is elkülöníthető csoporttal, a síita és a szunnita arab, valamint a kurd lakossággal kell számolni. A konfliktus megoldására alapvetően két megoldás lehetséges. Az elsőben Irak mint állam fennmaradna a jelenlegi formájában. Napjainkban ez a változat tűnik a legvalószínűbbnek, mert sem a síita kormányzat, sem pedig a konfliktusban érintett regionális és globális szereplők nem támogatják az állam felosztását. Ez a változat akkor maradhat életképes, ha a három csoport egyenrangú partnerként vesz részt az ország irányításában, és az aktuális kormányzati pozícióban levő nem nyomja el a másik két felet.

Elképzelhető egy olyan változat is, hogy a Kurdisztáni Autonóm Régióhoz hasonlóan létrehoznak egy Szunnita Autonóm Régiót, amelyen belül megfelelő szinten érvényesülhet a szunniták önrendelkezése. Az egyes csoportokat tekintve jelenleg nem ismert a szunnita törzsek szándéka, mivel még nem rendelkeznek egységes képvisellel, illetve részben még az IÁ által birtokolt területen élnek. Az iraki Kurdisztán kinyilvánított szándéka az önálló állam megalakításáról³⁹ egyértelmű, de azt jelenleg senki nem támogatja, bár az IÁ elleni fellépés következtében az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország, Törökország és Irán is partnerként tekint a Kurdisztáni Regionális Kormányzatra (KRG⁴⁰). A kérdés azért is kényes, mert a környező országok mindegyikében jelentős számú kurd lakosság él kisebbségben, akik szintén valamilyen fokú autonómia eléréséért küzdenek. A KRG esetleges egyoldalú döntése a kiválásról szinte bizonyos, hogy Irak és a Kurdisztáni Autonóm Régió közötti (polgár-) háborúhoz vezetne, melyben a török és az iráni érintettség folytán fennáll egy nemzetközi konfliktus kialakulásának a veszélye is.

³⁷ The Sahwa (Awakening Councils) Sons of Iraq. <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/awakening.htm> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 13.)

³⁸ After Liberation Came Destruction Iraqi Militias and the Aftermath of Amerli. Human Rights Watch, 2015. március. https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iraq0315_forUpload.pdf és Iraq: Militias Held, Beat Villagers. Human Rights Watch, 2016. november 20. <https://www.hrw.org/news/2016/11/20/iraq-militias-held-beat-villagers> (Letöltések időpontja: 2017. 01. 13.)

³⁹ Deputy Prime Minister: Kurdistan will become independent one day. Kurdistan Regional Government, 2016. december 12. <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=010000&l=12&a=55206> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 13.)

⁴⁰ Kurdistan Regional Government.

A szíriai rendezés lehetőségei

Szíria esetében a helyzet jóval bonyolultabb, mert az Iszlám Állam, az Aszad-rezsim és alkalmanként a kurd kisebbség ellen is fellépő ellenálló csoportok maguk sem egységesek. Jelligüket tekintve a demokratikus ellenzékétől az iszlamista terrorszervezetig terjed a skálájuk, ideértve a Fatah al-Sám (Szíria Meghódítása) Frontot, amely korábban az al-Káida helyi fiókszervezeteként működő an-Nuszra Frontként vált ismertté.⁴¹ Az optimális megoldás Szíria esetében is egy olyan kormányzat lenne, mely képes partnerként kezelni a többi érintett felet. Mivel az orosz és az iráni fellépés megmentette Bassár al-Aszad rendszerét az összeomlástól, így a jelenlegi vezetés kihagyhatatlanná vált a rendezési folyamatból. A kérdés persze az, hogy az Aszad-rezsim alkalmas-e erre a feladatra, van-e képessége és szándéka bármilyen jellegű változásra, melynek a jelei egyelőre halványan sem látszanak.

Mivel a jelenlegi szíriai helyzetben az Amerikai Egyesült Államok semmilyen politikai befolyással nem bír az Aszad-rendszer irányába, a közvetlen katonai beavatkozás pedig az orosz és az iráni jelenlét következtében nem jöhet szóba, a külső hatalmak közül e két utóbbi kerül meghatározó helyzetbe a rendezési folyamat során.

A katonai műveletek és a politikai folyamatok mellett kiemelten fontos feladat a helyreállítások haladéktalan megkezdése azokon a területeken, ahol a harctevékenység befejeződött. Ne felejtjük el, hogy Irakban lassan felnőttkorba ér egy olyan nemzedék, mely születése óta nem ismer mást, csak háborús erőszakot és nyomort. Mindenhol vissza kell állítani a normális élethez szükséges feltételeket a további humánkatasztrófa megelőzése és a menekültek visszatérésének elősegítése érdekében. Ez azért is elengedhetetlen, mert egyrészt e nélkül nem csökkenthető az Európára nehezedő migrációs nyomás, másrészt pedig az otthonaikat elhagyni kényszerült, kilátástalanságban élő emberek között könnyűszerrel lelnek táptalajra a szélsőséges iszlamista eszmék.

ÖSSZEGZÉS

Az önmagát Iszlám Államnak nevező szervezet továbbra is napjaink egyik legfőbb kihívását jelenti a globális terrorizmus elleni küzdelem területén. Felemelkedése, térhódítása és működése olyan új elemeket hozott a felszínre, amelyek összességében kiemelik az eddig megszokott terrorista szervezetek közül és rávilágítanak egyrészt a terrorizmusra adott válaszaink hiányosságaira, másrészt pedig megmutatják e szervezetek rendkívül rugalmas evolúciós képességeit. A csoportot egyidejűleg tekinthetjük transznacionális terrorista szervezetnek, vallási fanatikusok szektájának, hatékony ellenálló szervezetnek, de akár államépítő társaságnak is.

A jelenlegi helyzet a Közel-Keleten az érdekellentétek egy rendkívül komplex – vallási, etnikai, politikai és gazdasági elemekkel tüzdelt – rendszeréből alakult ki. A konfliktus kezelése során a tartós nyugalmi helyzet megteremtését éppen a több szinten jelentkező feszültségek és törésvonalak összetettsége nehezíti meg. Habár még mindig képes jelentős ellenállás kifejtésére, a legfontosabb kérdés már nem az IÁ katonai eszközökkel történő legyőzése, hanem az azt követő lépések sorozata.

⁴¹ A szervezet 2016 nyarán szakította meg a kapcsolatot az al-Káidával, ugyanakkor vezetője, al-Dzsuláni nem vonta vissza az az-Zaváhirinek fogadott hűségkijűt. Arany–N. Rózsa–Szalai Máté: i. m. 290.

Az IÁ újjáalakulásának megakadályozásához szuverén és nemcsak jogi, hanem társadalmi legitimitással is rendelkező kormányzatokra van szükség mind Szíriában, mind pedig Irakban. A terrorista szervezet létéből fakadó kihívásokat és fenyegetéseket nem önmagukban, hanem szélesebb, regionális összefüggéseiben kell kezelni. Helyi szinten elengedhetetlen a problémák gyökerének a feltárása és megszüntetése, mivel a rossz kormányzat, a gazdasági nehézségek és működési zavarok a társadalmi rendszeren belül az egyének és csoportok radikalizálódását segítik elő.

Társadalmi szempontból Irak és Szíria szunnita arab lakosságának helyzete döntő fontosságú tényező, mivel a szélsőséges iszlamista csoportok az elégedetlen szunnita közösségekre támaszkodva képesek fennmaradni.

A kérdés tehát mindkét ország esetében az, hogy a kormányzat képes lesz-e felülkerekedni a megosztottságon és megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a síiták és a szunniták, valamint a kurd és más kisebbségek úgy érezzék, hogy mindannyian egyenlő tagjai társadalmuknak.

A jövőt illetően mind Szíria, mind pedig Irak esetében az egyik, ha nem a legfőbb alapkérdés az, hogy milyen formában maradnak fenn. Megmaradnak-e jelenlegi határaik, vagy teljesül az IÁ egyik célja, vagyis az első világháborút követően részben a Sykes–Picot-egyezmény⁴² alapján meghúzott határok megváltoztatása.

Végezetül meg kell ismételni, hogy az IÁ területeinek birtokbavétele nem egyenlő a terrorszervezet felszámolásával. Számtalan példa bizonyítja, hogy ezek a szervezetek rendkívül rugalmasan alkalmazkodnak a kialakult helyzethez és átalakítják a működésüket. A ma még többé-kevésbé behatárolható ellenség láthatatlanná válik, és minden egyes levágott feje helyett nyolc újat növeszt, aminek következményeként a világ bármely részén számítanunk kell terrorcselekmények végrehajtására.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- After Liberation Came Destruction Iraqi Militias and the Aftermath of Amerli. Human Rights Watch, 2015. március. https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iraq0315_forUpload.pdf
- Arany Anett – N. Rózsa Erzsébet – Szalai Máté: *Az Iszlám Állam kalifátusa*. Osiris Kiadó – Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest, 2016.
- Besenyő János – Prantner Zoltán – Speidl Bianka – Vogel Dávid: *Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0*. Kossuth Kiadó, 2016.
- Bremer, Paul: *Iraq Coalition Provisional Authority Order Number One, De-Ba'athification of Iraqi Society*. Council on Foreign Relations, 2003. május 16. <http://www.cfr.org/iraq/iraq-coalition-provisional-authority-order-number-one-de-baathification-iraqi-society/p30235>
- Britain and France conclude Sykes-Picot agreement. <http://www.history.com/this-day-in-history/britain-and-france-conclude-sykes-picot-agreement>
- CIA The World Factbook – Iraq. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>

⁴² A brit Sir Mark Sykes és a francia François Georges-Picot által kigondolt megállapodás célja az volt, hogy az első világháborút követően Nagy-Britannia és Franciaország érdekszférákra osszák fel a Török Birodalom arabok által lakott területeit. A helyi vallási és nemzetiségi megosztottságot figyelembe nem vevő titkos egyezményt a két ország képviselői 1916. május 19-én írták alá. Britain and France conclude Sykes-Picot agreement. <http://www.history.com/this-day-in-history/britain-and-france-conclude-sykes-picot-agreement> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 04.)

- CIA The World Factbook – Syria. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>
- Data Query Average annual rate of population change (percentage) Europe. United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2016. <https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>
- Deputy Prime Minister: Kurdistan will become independent one day. Kurdistan Regional Government, 2016. december 12. <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=010000&l=12&a=55206>
- DoD Press Briefing: Army Lt. Gen. Sean MacFarland COM CJTF OIR. News Transcript 2016. december 11. <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript-View/Article/911009/department-of-defense-press-briefing-by-lieutenant-general-sean-macfarland-comm>
- Foreign Fighters An Updated Assessment of the Flow of Foreign Fighters into Syria and Iraq. The Soufan Group, 2015. december. http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2015/12/TSG_ForeignFightersUpdate_FINAL3.pdf
- Hall, Allan: *Hundreds of ISIS fighters have made it into Europe disguised as refugees, say officials*. Express, 2016. november 14. <http://www.express.co.uk/news/world/731898/ISIS-refugees-Islamic-State-Germany-Europe-terror-alert>
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó, 2002.
- Iraq: Militias Held, Beat Villagers. Human Rights Watch, 2016. november 20. <https://www.hrw.org/news/2016/11/20/iraq-militias-held-beat-villagers>
- Jasper, Scott – Moreland, Scott: *ISIS: An Adaptive Hybrid Threat in Transition*. Small Wars Journal, 2016. október 29. <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/isis-an-adaptive-hybrid-threat-in-transition>
- Jelenések könyve 13. rész, Károli Gáspár fordítása. <http://biblia.biblia.hu/read.php?t=1&b=66&c=13&v=1>
- Just Terror Tactics. Rumiyah, 2016. Issue 2. <https://www.clarionproject.org/factsheets-files/Rumiyah-ISIS-Magazine-2nd-issue.pdf>
- Just Terror Tactics. Rumiyah, 2016. Issue 3. <https://pietervanostaeyen.files.wordpress.com/2016/11/rumiyah3en.pdf>
- Kepel, Gilles: *Dzsihád*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007.
- Lamothe, Dan: *U.S. military social media accounts apparently hacked by Islamic State sympathizers*. Washingtonpost, 2015. január 12. https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2015/01/12/centcom-twitter-account-apparently-hacked-by-islamic-state-sympathizers/?utm_term=.bde50a20d6bc
- Lister, Charles: *Profiling the Islamic State*. Brookings Doha Center Analysis Paper, 2014. november. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en_web_lister.pdf
- Perliger, Arie – Milton, Daniel: *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*. Combating Terrorism Center, 2016. november. <https://www.ctc.usma.edu/posts/from-cradle-to-grave-the-lifecycle-of-foreign-fighters-in-iraq-and-syria>
- Petraeus, David: *How We Won in Iraq*. Foreign Policy, 2013. október 29. <http://foreignpolicy.com/2013/10/29/how-we-won-in-iraq/>
- Dr. Resperger István: *Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei*. Seregszemle, 2016/1. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/57646/2016_1_seregszemle_internet.pdf
- Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- The Sahwa (Awakening Councils) Sons of Iraq. <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/awakening.htm>

- Tønnessen, Truls Hallberg: *Destroying the Islamic State Hydra: lessons learned from the fall of its predecessor*. Combating Terrorism Center, 2016. augusztus 22. <https://www.ctc.usma.edu/posts/destroying-the-islamic-state-hydra-lessons-learned-from-the-fall-of-its-predecessor>
- Weiss, Caleb: *Islamic State promotes training camps in 'Khorasan'*. Long War Journal, 2015. október 21. <http://www.longwarjournal.org/archives/2015/10/islamic-state-promotes-training-camps-in-khorasan.php>
- <http://tek.gov.hu/pdf/ppt.pdf>

AJÁNLOTT IRODALOM

- Barrett, Richard: *The Islamic State*. The Soufan Group, 2014. november. <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>
- Béres János mk. ezredes: *Napjaink muszlim terrorizmusának gyökerei és visszaszorításának lehetőségei*. PhD-értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2008. http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2008/beres_janos.pdf
- Hungary Dismisses French Criticism Of Migrants' Handling. Radio Free Europe, 2015. augusztus 30. <http://www.rferl.org/a/eu-germany-france-britain-urge-action-on-migrants/27216768.html>
- ISIS: Portrait of a Jihadi Terrorist Organization. Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 2014. november. http://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_20733/101_14_Ef_1329270214.pdf
- Kissinger, Henry: *Világrend*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2015.
- Masci, David: *Europe projected to retain its Christian majority, but religious minorities will grow*. Pew Research Center 2015. április 15. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/04/15/europe-projected-to-retain-its-christian-majority-but-religious-minorities-will-grow/>
- Porkoláb Imre: *Hibrid hadviselés: új hadviselési forma, vagy régi ismerős?* Hadtudomány, 2015/3–4. szám. http://mhft.eu/hadtudomany/2015/3_4/2015_3_4_5.pdf
- Dr. Resperger István: *Az erőszak helye, szerepe az Iszlám Állam terrorszervezet tevékenységében*. Hadtudományi Szemle, 2015/4. szám. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2015/2015_4/15_4_hm_resperger.pdf
- Tálás Péter: *A nemzetközi erőviszonyok, konfliktusok elemzésének módszertana*. Előadás. 2016. október, NKE HHK Katonai Felsővezető Szakirányú Továbbképzési Szak.
- Watkins, Andrew: *Losing territory and lashing out The Islamic State and International Terror*. Combating Terrorism Center, 2016. március 17. <https://www.ctc.usma.edu/posts/losing-territory-and-lashing-out-the-islamic-state-and-international-terror>
- Weiss, Michael – Hassan, Hassan: *Az Iszlám Állam – A terror hadserege belülről*. HVG Kiadó, 2015.